

Posudek školitele

na disertační práci zpracovanou na Katolické teologické fakultě UK v Praze

Disertant: PhDr. ThLic. Drahomír S u c h á n e k , Ph.D.

Název práce: Právo exklusivity při papežských volbách

Rok předložení: 2010

Disertant měl ve své práci analyzovat tzv. právo exkluzivity či veta (*ius exclusivae*), uplatňované v minulosti čas od času světskou mocí při papežské volbě vůči určitému kandidátovi.

V úvodu autor stanovil cíle práce (historická a právní analýza *ius exclusivae*, jeho zařazení do kontextu kanonického práva a zodpovězení otázky po jeho adekvátnosti), představil postup (zvl. analytická metoda, nepřímá s diachronní metoda, funkční syntéza), použité prameny (zejména papežská a koncilová legislativa) a literaturu.

Vlastní práci rozčlenil do čtyř kapitol. V první (Papežské volby a jejich ovlivnění světskou mocí do počátku novověku) uvádí autor do dané problematiky a v historicko-právním pojednání se zabývá okolnostmi, které v novověku k uplatnění *ius exclusivae* vedly. Druhá kapitola (*Ius exclusivae*) už jde *in medias res*, když popisuje a analyzuje jednotlivé případy, v nichž bylo toto právo (ať fakticky či formálně) využito. Třetí kapitola (*Ius exclusivae* – rozbor a právní zařazení) reprodukuje různé právní názory na kanonickou (ne)přípustnost a (i)legitimitu *ius exclusivae*. Konečně čtvrtá a poslední kapitola (Hodnocení), jež obráží vlastní hodnotící stanoviska autora, zařazuje *ius exclusivae* do právního kontextu a dává odpověď na otázku, zda tento (právní?) institut lze či nelze považovat za dějinnou anomálii.

V závěru autor vyhodnocuje dosažení cílů stanovených v úvodu práce a upozorňuje na riziko anachronismu při hodnocení práva veta (získání tzv. „konečného porozumění“).

Práce dále obsahuje seznam pramenů a literatury, devět textových a sedm obrazových příloh a anglické resumé. Práce je opatřena bohatým poznámkovým aparátem a má celkem 198 číslovaných stran (bez příloh).

Významné mezinárodní postavení papežského stolce spolu se skutečností, že papežství bylo prakticky jedinou trvale volební monarchií v Evropě, mělo za následek, že panovníci katolických velmocí mnohdy usilovali o ovlivňování výsledku volby, která od volebního zákona papeže Mikuláše II. příslušela pouze kardinálům-biskupům (později všem kardinálům *collegialiter*). Jednou z forem tohoto ovlivňování, která se ovšem formovala až v novověku (v rámci tzv. *jurisdikcionalismu*) bylo (domnělé?) právo, před vlastní volbou vetovat kandidáta, který byl pro danou mocnost neakceptovatelný.

Autor, navzdory svému mládí zkušený pedagog (FF UK, FF ZČU) a historik (Ph.D. z filosofické fakulty), se tomuto tématu věnoval již v minulosti, jak vyplývá i z jeho bohaté bibliografie. V problematice se orientuje skutečně suverénním způsobem a využil prakticky veškerou dosti rozsáhlou literaturu (zejm. zahraniční) i prameny. Pracoval se všemi volebními zákony upravujícími papežskou volbu, a těch v církevní historii nebylo málo. Autor upozorňuje, že se mu z časových a technických důvodů nepodařilo

inkorporovat do předkládané disertace archivní materiál vytěžený ve vatikánském Tajném archivu (k tomu má dojít v rámci dalších grantových projektů). Svou práci zpracoval zcela samostatně.

Po formální stránce nelze práci nic vytknout: má koncizní logickou strukturu a obsahuje všechno, co se od vědecké práce toho druhu očekává.

Rovněž po obsahové stránce je práce mimořádně kvalitní a prozrazuje autorovu vysokou (zejména historickou a teologickou) erudici. Drobnou výhradu mám jen k jejímu samému závěru (s. 180), kde se autor pouští na – pro něj poněkud tenký – právní led: autor tam směšuje *dispens* a *privilegium* (dokonce proponuje termín „*dispensní privilegium*“), ačkoli jde o dva odlišné typy individuálních právních aktů, které adresátovi umožňují chovat se v jednotlivém případě jinak, než jak obecně stanoví zákon (nelze proto konstatovat, že „...dalším nedostatkem... je viditelný rozpor *privilegia* s platným kanonickým právem“). Jestliže však *privilegium* obsahuje ryzí favor, pak udělení *dispense* vždy vyžadovalo ohled na duchovní prospěch adresáta, což u *iuris exclusivae* nepřipadá v úvahu. Navíc *privilegium* ze své povahy nikdy nemůže být uděleno jaksi „*implicite*“, např. tím, že by zákonodárce toleroval nějaké protizákonné jednání, jak tomu naopak je při vzniku právního obyčeje *contra legem*; ten však není výjimkou z obecně platného zákona, nýbrž právě pramenem práva, v kanonickém právu navíc co do právní síly rovným církevnímu zákonu.

Rovněž lze polemizovat s názorem na s. 158n, že *iuris exclusivae* jako možná norma obyčejového práva je vyloučena už tím, že u ní neexistuje schválení zákonodárcem. Nicméně toto schválení nemuselo mít vždy výslovnou podobu (schválení „*in forma specifica*“) – kanonické právo zná i tzv. *legální licenci*, jsou-li jinak splněny všechny požadavky na vznik obyčeje (doba, rozumnost, *animus iuris inducendi*...). Proč nelze právo *veta* považovat za právní obyčej naopak vyplývá z jiné skutečnosti, a sice že nebylo navozeno „obyčejotvorným“ společenstvím (tj. obvykle takovým, které je „*legis ferendae capax*“), což je z povahy obyčeje nezbytné, nýbrž že bylo uplatňováno jednotlivci – panovníky katolických mocností, tedy jednotlivci; a jednatel (ani kdyby šlo o zákonodárce samého) nemůže nikdy právní obyčej navodit.

Také nelze souhlasit s autorovým tvrzením (s. 163), že neoprávněná držba (*possessio*, nikoli *vlastnictví*, jak mylně uvádí autor) nemá vždy za následek neplatnost vydržení („...což nutně neznamená, že je neplatné“); kanonické právo důsledně *recipovalo* římskoprávní princip, že „*possessor malae fidei numquam praescribitur*“.

Snad by se při hledání právní formy *iuris exclusivae* dala využít i teze Georga Jellineka o normativní síle skutečnosti („skutečné poměry mají samy o sobě normativní sílu, tj. musí z nich vzejít přesvědčení, že skutečné mocenské poměry je třeba uznat za právní“).

Závěrem jen pár drobností – *ut saltem aliquid inveniatur*:

- *Corpus iuris civilis* není (na rozdíl od *Korpusu* kanonického práva) svodem, nýbrž skutečnou kodifikací (s. 21).
- Tvrzení, že „papež... odebral císařskou hodnost konstantinopolským vládcům“ (s. 23) zní podle mého názoru příliš tvrdě; asi by mělo být doplněno, že se tak stalo *via facti* a jen *pro Zápád*...
- U poznámek č. 98 a 132 bych očekával odkaz spíše na právní předpis než na literaturu.
- Sv. Norbert (na rozdíl od sv. Bernarda) nikdy nebyl mnichem (s. 43).
- Na s. 171 *in fine* má být správně „18. – 19. století“.
- Jako rok vzniku rakouského císařství se obvykle uvádí 1804, nikoli 1805 (s. 172).

3

Tyto drobnosti (překlepy) nijak nesnižují objektivně vysokou úroveň předkládané disertační práce.

Závěr:

Autor zpracoval disertační práci lege artis a opětovně tak prokázal způsobilost k vrcholné vědecké práci. Vědecké novum této práce spatřuji v prvním skutečně komplexním zpracování (para)právního institutu iuris exclusivae v odborné literatuře. Disertantovi to umožnila mj. jeho jak historická, tak teologická erudice a mimořádná jazyková vybavenost. Předložená disertace splňuje všechny požadavky kladené i na ty nejnáročnější vědecké práce, proto ji velmi rád doporučuji k obhajobě.

Praha 2010-08-28

prof. JUDr. Ignác A. Hrdina, DrSc.,
školitel